

ПРАВО SUI GENERIS НА НЕОРИГІНАЛЬНІ ОБ'ЄКТИ, ЗГЕНЕРОВАНІ КОМП'ЮТЕРНОЮ ПРОГРАМОЮ: НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Олександр Дорошенко

кандидат юридичних наук, судовий експерт,
директор НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID: 0000-0002-2542-2328

У статті розглядаються новели правового регулювання неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою. Доведено, що на рівні закону внесено визначеність щодо правового режиму цих об'єктів: визначено поняття та ознаки об'єкта охорони, суб'єктів майнових прав, обсяг таких прав, строк їх дії, можливості передавання (відчуження) цих прав, а також надано можливість належно захищати такі права. Запропоновано удосконалення правового регулювання досліджуваних відносин (щодо належності майнових прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, поширення правового режиму *sui generis* на фотографії).

Ключові слова: авторське право, *sui generis*, неоригінальний об'єкт, комп'ютерна програма, судова експертиза

Постановка проблеми. До 1 січня 2023 року в Україні було відсутнє правове регулювання щодо неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою. Прийняття Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року (далі — закон про авторське право) [1] започаткувало на законодавчому рівні унормування досліджуваних відносин. Беззаперечно, потреба у належному правовому регулюванні відносин, пов'язаних зі створенням (генеруванням) об'єктів комп'ютерною програмою, здійсненням та захистом прав на ці об'єкти, назріла вже давно. Тому наявність спеціальних правових норм у законі про авторське право має справді важливе значення. Недаремно саме в закон, який унормовує авторські відносини, було

Леонід Тарасенко

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права
юридичного факультету Львівського національного
університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0003-4359-8965

включено норми щодо правового режиму таких неоригінальних об'єктів. Закон про авторське право є найближчим за своєю суттю до вказаних об'єктів, і окремі його норми можуть застосовуватися як регулятори досліджуваних відносин.

Станом на сьогодні поки що відсутнє правозастосування вказаних норм, однак практика неодмінно формуватиметься і визначатиме потребу у подальших законодавчих удосконаленнях. Нові правові норми щодо неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, з часом будуть відображені й у правових позиціях Верховного Суду. Окремо слід звернути увагу на те, що судові спори, які виникатимуть щодо неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, потребуватимуть належного доказування, а саме деякі обставини слід буде доводити в суді шляхом представлення висновку судової експертизи. Питання, які доведеться вирішувати експертам, можуть бути комп'ютерно-технічного характеру чи стосуватимуться питань інтелектуальної власності.

У науковій літературі зазначають, що «штучний інтелект (комп'ютерна програма, яка генерує певні об'єкти) у правовому регулюванні розглядається як новий виклик для правової системи, нове явище, правовий феномен у структурі правовідносин, новий об'єкт для правового регулювання, оскільки штучний інтелект здатний генерувати і створювати різні твори науки, літератури і мистецтва, що є невід'ємною сферою діяльності в сучасній цифровій економіці» [2, 60]. Крім того, інші науковці слушно наголошують, що «розвиток сфери інформаційних (інформаційно-комунікаційних) технологій як креативної індустрії неможливий без належної правової охорони об'єктів інтелектуальної власності (зокрема, комп'ютерних програм, баз даних, вебсайтів, відеоігор тощо)» [3, 38]. Дійсно, повинна бути правова визначеність щодо правового режиму цих об'єктів.

Відтак вказана проблематика щодо неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, є актуальною для наукового аналізу.

Літературний огляд. Попри те що правові норми щодо правового режиму об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, з'явилися в законодавстві України лише нещодавно, наукова спільнота активно досліджує вказану проблематику. Зокрема заслуговують на увагу наукові праці таких дослідників як Г. Андрощук, О. Баранов, К. Зеров, А. Штефан. Водночас ці наукові дослідження, за винятком праці А. Штефан, здійснювалися до прийняття закону про авторське право, відтак у них не відображено науковий аналіз чинного правового регулювання досліджуваних відносин. У цій статті доцільно детально розглянути законодавчі положення щодо правового режиму неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, які містяться у законі про авторське право.

Мета дослідження — характеристика правового регулювання неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, здійснення відповідного правового аналізу, обґрунтування висновків щодо вдосконалення правового регулювання досліджуваних відносин.

Виклад основного матеріалу. Закон про авторське право регулює відносини стосовно набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських і суміжних прав, а також унормовує відносини щодо прав особливого роду (*sui generis*), пов'язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав.

Такими правами особливого роду є права на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, а також на права на бази даних, що не є оригінальними. Доцільною є також можливість поширення правового режиму *sui generis* на фотографії (які не є фотографічними творами), однак цей підхід законодавець наразі не підтримав.

Наголошуємо на надзвичайній відповідності правового регулювання щодо об'єктів, які генеруються комп'ютерною програмою. Станом на сьогодні існує потреба у правовій визначеності вказаних об'єктів. Законодавець обрав, очевидно, найбільш вдалий підхід правового регулювання щодо об'єкта, який генерується

комп'ютерною програмою. Зокрема у науковій літературі та в практичній діяльності тривають дискусії щодо штучного інтелекту і творів (або ж краще вказати «об'єктів»), які ним можуть створюватися (або ж краще сказати — «генеруватися»).

Самостійна правосуб'єктність штучного інтелекту є дуже дискусійною, і це поняття виходить далеко за межі права інтелектуальної власності (адже можемо вести розмову і про набуття та здійснення ним певних цивільних прав, про особливості відповідальності, зокрема кримінальної, за злочини, вчинені з використанням штучного інтелекту — наприклад, дорожньо-транспортна пригода, яка спричинила тяжкі тілесні ушкодження або смерть потерпілого і яка була вчинена з використанням транспортного засобу, керування яким здійснювалося через використання штучного інтелекту). Звертаємо увагу, що розробники проекту Концепції оновлення Цивільного кодексу України прийняли рішення не вводити до існуючого переліку суб'єктів цивільного права автономних роботів і штучний інтелект (а також тварин, у тому числі з високим інтелектом) [4, 42]. Натомість О. А. Баранов зазначає про можливість обґрунтування положення про визнання робота зі штучним інтелектом у якості правового еквівалента фізичної особи [5, 9], тобто йдеться про поступове визначення правосуб'єктності штучного інтелекту. Водночас Є. О. Мічурін вказує, що «штучний інтелект є об'єктом цивільного права, як варіант — річчю (робот), яку власник вправ продати, обміняти, подарувати, знищити тощо, як і будь-яке інше майно, а отже, розвиток концепції «прав роботів» є наразі доволі дискусійним» [6, 71].

Слід згадати про використання в окремих високорозвинутих країнах людиноподібних роботів, здатних виступати у певних відносинах так званими квазісуб'єктами. У науковій літературі зазначають, що «деякі виробники пристроїв та роботів із штучним інтелектом пропонують надати роботам класу NAI та AGI юридичні права та обов'язки, які характеризують робота як суб'єкта правових відносин» [7, 133].

Водночас наділяти штучний інтелект самостійною правосуб'єктністю станом на сьогодні є, напевно, поспішним кроком, тому й підхід, обраний вітчизняним законодавцем, заслуговує на увагу. Крім того, закон про авторське право вживає поняття «неоригінальний об'єкт, згенерований «комп'ютерною програмою» (не штучним інтелектом). Комп'ютерна програма — це об'єкт авторського права, тому й права не можуть належати об'єкту. Недоцільним є також визнання об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, суспільним надбанням, оскільки у такому разі буде применшена роль творців відповідних комп'ютерних програм.

У науковій літературі вказують, що «жодна країна на законодавчому рівні належним чином не врегулювала питання забезпечення правової охорони та належності авторських прав на твори, створені штучним інтелектом» [8, 20], при цьому дискутуються різні підходи до обрання способу правової охорони.

В Україні у п. 5 ч. 2 ст. 3 закону про авторське право вказано, що положення цього закону спрямовані на охорону та захист майнових прав і суб'єктів права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, зазначених у ст. 33 цього закону [1].

У ч. 4 ст. 8 закону про авторське право вказано, що неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (програмами), охороняються правом особливого роду (*sui generis*) [1], і далі міститься відсылна норма до ст. 33 цього закону.

Стаття 33 закону про авторське право є спеціальною нормою, яка визначає правовий режим об'єктів, створених комп'ютерною програмою.

Звертаємо увагу на термінологію: законодавець вживає поняття «неоригінальний об'єкт» для визначення та характеристики терміна «об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою». Очевидно, такий підхід спрямований на розмежування твору як об'єкта авторського права, який створюється людиною, її творчою працею і який є оригінальним, і власне «не твору», а «об'єкта», який створено без безпосередньої творчої

праці людини. Тому і з'являється не твір, а — об'єкт, до того ж — об'єкт неоригінальний (наголос на відсутності оригінальності як результату інтелектуальної творчої діяльності людини-автора).

Законодавець не вживає поняття «створений» щодо неоригінального об'єкта, натомість у законі вказано — «згенерований комп'ютерною програмою». Це словосполучення додатково підкреслює відсутність творчості людини в об'єкті, який *генерується*, а не «створюється» як твір, як результат власне творчої праці.

Відтак маємо законодавче поняття «неоригінальний об'єкт» (не твір), згенерований (не створений) комп'ютерною програмою.

Загалом правовий режим об'єкта, який є неоригінальним і який згенерований комп'ютерною програмою, дуже подібний до правового режиму твору як об'єкта авторського права, що дає змогу відповідним суб'єктам здійснювати та захищати права на ці об'єкти.

Поняття й ознаки об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою

Стаття 33 закону про авторське право визначає неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, як об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта [1]. З цього визначення можна виділити такі ознаки вказаного об'єкта:

- 1) відмінність (різниця) від уже існуючих подібних об'єктів;
- 2) створення об'єкта виключно у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі людини.

Отже, хоча об'єкт трактується законом як неоригінальний, проте він повинен бути відмінним (тобто має відрізнятися) від інших так званих подібних об'єктів. Тобто йдеться про умовну, але обов'язкову «новизну» об'єкта, який генерується комп'ютерною програмою. Новизна полягає у тому, що генерований програмою об'єкт повинен відрізнятися, тобто повинен бути іншим, новим, порівняно з рештою об'єктів. Закон не конкретизує, що мається на увазі під іншими об'єктами, які вже існують та є подібними до згенерованого об'єкта. На нашу думку, йдеться як про інші об'єкти, що генеровані комп'ютерною програмою і є «неоригінальними», так і про вже існуючі об'єкти авторського права та суміжних прав. Безумовно, у разі спору, особливо такого, що вирішується у судовому порядку, факт відмінності (тобто новизни, умовної «оригінальності») слід буде доводити шляхом надання висновку судової експертизи. Лише судовий експерт має право визначити наявність/відсутність «відмінності» від інших об'єктів авторського права, суміжних прав, які вже існують на момент генерування. Фактично у цьому випадку проводимо аналогію з твором, що, як презюмується, створений творчою працею. Тому і обов'язок спростування відсутності відмінності від інших об'єктів буде покладено на опонента в судовому процесі (таким опонентом може бути як позивач у справі про захист своїх, наприклад, авторських прав, так і відповідач, який захищається від позову про припинення порушення прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою).

Наголошуємо, що у будь-якому разі об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, не наділений ознакою оригінальності. На це вказують і в науковій літературі, зазначаючи, що «оригінальність» є найважливішою умовою саме авторсько-правової охорони, і практика Суду справедливості ЄС однозначно оцінює критерій оригінальності в якості характеристики саме людської діяльності» [9, 29]. Погоджуємося з цією тезою, оскільки, справді, здатність творити (оригінально) притаманна лише людині.

Друга ознака (створення об'єкта виключно у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі людини) свідчить про те, що комп'ютерна програма самостійно, без участі людини, генерує певний новий об'єкт, який потенційно може набути правового режиму неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою.

Відтак людський фактор, який може впливати на створення (генерацію) такого об'єкта, виключається. Знову ж таки, у разі виникнення спору, чи долучалася людина до створення такого об'єкта, чи ні, що напряму впливає на те, який правовий режим матиме створений (згенерований) об'єкт (твір чи неоригінальний об'єкт), цей факт може бути встановлений шляхом проведення відповідної судової експертизи (зокрема комп'ютерно-технічної). Про відсутність людського фактора у створенні (генеруванні) неоригінального об'єкта свідчить також інша норма, спрямована на конкретизацію цієї ознаки. Так, відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 33 закону про авторське право твори, створені фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій, не вважаються неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою [1]. Відтак використання комп'ютерних технологій людиною, що має результатом створення нового твору, не трактується законодавцем як генерація неоригінального об'єкта.

У науковій літературі також слушно зазначають, що «неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, — це окремі нематеріальні об'єкти, які не є способами використання комп'ютерної програми, а мають власний правовий режим» [10, 99]. Цей підхід підтриманий законодавцем та відображений у законі про авторське право.

Погоджуємося також з позицією А. С. Штефан, яка зазначає, що «визначення об'єкта охорони у законі про авторське право є настільки широким, що це допускає можливість поширення охорони на будь-які результати автономного функціонування комп'ютера, включаючи ті, які не повинні охоронятися будь-яким режимом, що передбачає монополію на їх використання» [11, 79]. На нашу думку, об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, повинен у будь-якому разі бути новим та, як вказує законодавець, відмінним від існуючих подібних об'єктів.

Суб'єкти права особливого роду (*sui generis*)

Законодавець визначив суб'єктів, які наділяються майновими правами на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (ч. 2 ст. 33 закону про авторське право). До таких суб'єктів належать особи, які є володільцями майнових прав (автори такої комп'ютерної програми, їх спадкоємці, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали (відчутили) майнові права на комп'ютерну програму) або ж які мають ліцензійні повноваження на комп'ютерну програму (правомірні користувачі комп'ютерної програми). Безумовно, виправданим є підхід, за якого «саме суб'єкт майнових авторських прав на комп'ютерну програму, яка генерує неоригінальний об'єкт, набуває майнові права на такий об'єкт. Це зазвичай особа, яка фінансує створення такої комп'ютерної програми та/або набуває майнові авторські права на нього і своїми матеріальними, фінансовими й організаційними зусиллями забезпечує його функціонування; такий підхід відповідає меті захисту інвестицій» [11, 80].

Закон також конкретизує, що договором можуть визначитися умови належності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані відповідними комп'ютерними програмами. Водночас вказана законодавча норма містить певні прогалини, які потребують уточнення на законодавчому рівні. Якщо з володільцями майнових прав на комп'ютерну програму все цілком зрозуміло і логічно, то щодо осіб, які мають ліцензійні повноваження на неї, виникають питання. Зокрема ліцензійні повноваження слід розуміти як володіння ліцензією певного виду. Ліцензії на використання, скажімо, об'єктів авторського права можуть бути виключними і невиключними. У разі надання виключної ліцензії на використання комп'ютерної програми все цілком зрозуміло — законний користувач дійсно правомірно використовує комп'ютерну програму, яка здатна згенерувати новий неоригінальний об'єкт. Водночас у разі генерування нового неоригінального об'єкта комп'ютерною програмою, на яку має ліцензійні повноваження законний користувач, який володіє нею на засадах невиключної ліцензії (наприклад, EULA чи інша подібна ліцензія), виникає питання щодо належності майнових прав на такий новостворений об'єкт. Зокрема особа законно завантажила на мобільний телефон (смартфон)

певний застосунок, який здатний генерувати нові неоригінальні об'єкти. Далі цей законний користувач дає певні завдання застосунку, які останній починає самостійно виконувати і генерує новий «неоригінальний» об'єкт. Незрозуміло, кому у такому разі повинні належати майнові права на цей об'єкт. На нашу думку, ч. 2 ст. 33 закону про авторське право в частині належності майнових прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, підлягає конкретизації: словосполучення «ліцензійні повноваження» слід змінити на «особи, які на підставі виключної ліцензії користуються комп'ютерною програмою» або на інше подібне за змістом формулювання. Надання майнових прав на неоригінальний об'єкт особам, які володіють (законно) комп'ютерною програмою на засадах невиключної ліцензії, є невикористаним, оскільки такі особи лише користуються (мають дозвіл на використання) відповідною комп'ютерною програмою. Лише якщо це передбачено договором між володільцем виключних майнових авторських прав на комп'ютерну програму та таким користувачем, можливим є виникнення майнових прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, у користувача, який володіє цією комп'ютерною програмою на засадах невиключної ліцензії.

Обсяг прав

Важливим є те, що у результаті утворення неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, особисті немайнові права не виникають узагалі. Це особливість вказаного об'єкта.

У цьому випадку виникають майнові права на неоригінальний об'єкт, які фактично є тотожними майновим правам автора (інших суб'єктів майнових авторських прав), обсяг яких визначено ст. 12 закону про авторське право, серед яких право використовувати об'єкт будь-яким способом (способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання об'єкта іншими особами. При цьому способами використання об'єкта є у тому числі, але не виключно: відтворення; включення до складеного твору; включення до іншого твору, крім складеного твору; розповсюдження примірників твору; імпорту примірників твору; здавання в найм або в позичку примірників твору; публічне виконання, публічний показ, публічне демонстрування, публічне сповіщення, інтерактивне надання доступу публіці та інші способи доведення до загального відома публіки; переклад; переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни твору тощо.

Якби законодавець обрав іншу модель щодо належності майнових прав на такі об'єкти, то це, як вказують у науковій літературі, «було б дуже поганою новиною для компанії, що продають твори, згенеровані комп'ютерною програмою, оскільки ці компанії вкладають значні кошти в систему, яка генерує, наприклад, музику для відеоігор, які в подальшому мають значну монетизацію» [12, 95]. Погоджуємося з думкою А. С. Штефан, яка зазначає, що «на сьогодні основним аргументом на користь правової охорони автономних комп'ютерних творів є заохочення і захист інвестицій» [11, 76]. Відтак, якби майнові права на такі об'єкти не виникали, то будь-хто міг би вільно використовувати такі об'єкти, що, безумовно, не в інтересах великих компаній, які створюють відповідне програмне забезпечення, здатне генерувати нові, але так звані неоригінальні об'єкти.

Виникнення права і строки чинності

Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, виникає внаслідок факту генерування цього об'єкта і починає діяти з моменту його генерування. Це і є момент виникнення права на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою. Строк чинності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, спливає через 25 років, що обчислюється з 1 січня року, наступного за роком, у якому згенеровано неоригінальний об'єкт.

У ході створення неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, слід дотримуватися майнових прав на 1) інші неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, які використовуються у процесі генерування нового неори-

гінального об'єкта; 2) об'єкти авторського права та/або суміжних прав, які зазнали використання у процесі генерування такого неоригінального об'єкта.

Закон не визначає правових наслідків такого недотримання, тобто порушення чужих майнових прав на об'єкти, вказані вище, однак можемо стверджувати, що у такому разі (за наявності порушення) майнові права на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, не виникатимуть взагалі або будуть припинені у разі задоволення позову про захист відповідних майнових прав.

Надання дозволу на використання і передача майнових прав

Щодо надання дозволу на використання неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, або щодо передання виключних майнових прав на нього діють положення, аналогічні положенням про надання дозволу на використання або ж про передання виключних майнових авторських прав. Так, закон про авторське право у ч. 8, 9 ст. 33 містить відсылку до ст. ст. 49, 50 цього ж закону щодо можливості укладення договору про надання дозволу на використання цього об'єкта будь-якими способами на підставі ліцензійного (або іншого) договору (на умовах виключної або ж невиключної ліцензії) або ж щодо можливості відчуження прав на цей об'єкт на підставі договору про передання (відчуження) майнових прав.

Такий підхід законодавця фактично встановлює тотожний правовий режим неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, і об'єкта авторського права (суміжних прав) у частині можливості надання дозволу на використання чи відчуження майнових прав.

Дії, які не вважаються порушенням майнових прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою

Вільне використання неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, допускається в порядку, передбаченому ст. ст. 22–28 закону про авторське право [1]. Тобто не вважається порушенням майнових прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, використання такого об'єкта у випадках, які встановлені ст. ст. 22–28 закону про авторське право. Такий підхід до встановлення випадків вільного використання твору, передбачених усіма статтями закону про авторське право стосовно такого використання, видається правильним, оскільки комп'ютерна програма може згенерувати різні об'єкти — письмові об'єкти (твори), усні об'єкти (твори), об'єкти (твори) образотворчого мистецтва (зокрема, малюнки, логотипи, дизайни тощо), музичні об'єкти (твори), інші комп'ютерні програми, бази даних тощо, що своєю чергою зумовлює можливість застосування цих об'єктів у різний спосіб і в різних сферах (зокрема, для навчальних, освітніх чи особистих цілей), які підпадають під вільне використання твору.

Захист прав на об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою

Законодавець допускає можливість захисту прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, у судовому порядку відповідно до ст. 55 закону про авторське право.

У ч. 1 ст. 55 закону про авторське право вказано, що за захистом авторського права або суміжних прав, а також права особливого роду (*sui generis*) у встановленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції мають право звертатися, зокрема, і особи, яким належить право особливого роду (*sui generis*) [1].

У ч. 2 ст. 55 закону про авторське право передбачено можливість усіх суб'єктів, які вказані у ч. 1 цієї ж статті (у тому числі і суб'єктів права на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою), обирати будь-які способи захисту, зокрема, але не виключно: визнання права; відновлення становища, яке існувало до порушення; припинення та/або заборону вчиняти дії, що порушують право чи створюють загрозу їх порушення; відшкодування моральної шкоди; відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником, або стягнення компенсації; припинення підготовчих дій до порушення права; опублікування за рахунок

порушника в засобах масової інформації даних про допущені порушення права; вжиття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом права [1].

Звертаємо увагу на можливість використання такого способу захисту як стягнення компенсації замість відшкодування збитків, а також — можливість вимагати припинення підготовчих дій до порушення права. Це реальні законодавчі гарантії щодо потенційного захисту порушеного права на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою.

Висновки. Правове регулювання неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, в Україні запроваджено вперше. На рівні закону внесено правову визначеність щодо визначення правового режиму цих об'єктів. Підхід законодавця є загалом правильним та логічним: визначено поняття та ознаки неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, суб'єктів майнових прав, обсяг таких прав, строк їх дії, можливості передання (відчуження) цих прав, а також надано можливість належно захищати такі права. Окремі законодавчі положення, безумовно, потребують уточнення або деталізації (наприклад, щодо належності майнових прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою) для усунення суперечностей у правозастосуванні, водночас ці потенційні вдосконалення не є настільки критичними, щоб їх негайно просувати на законодавчому рівні.

Загалом позитивно оцінюємо прийняття відповідних спеціальних норм щодо правового режиму об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, та вважаємо підхід законодавця виправданим і прийнятним для правозастосування.

Перелік використаних джерел / List of references

1. *Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy vid 01.12.2022 r. № 2811-IX.*
2. Андрощук Г. О. *Штучний інтелект: економіка, інтелектуальна власність, загрози. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 2. С. 56–74.*
Androshchuk H. O. Shtuchnyi intelekt: ekonomika, intelektualna vlasnist, zahrozy. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2021. № 2. S. 56–74.
3. Зеров К. О. *Інтелектуальна власність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 5. С. 32–41.*
Zerov K. O. Intelektualna vlasnist u sferi informatsiino-komunikatsiinykh tekhnologiy. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2021. № 5. S. 32–41.
4. *Кот О. О. Особи в оновленому Цивільному кодексі України. Матеріали XIX наук.-практ. конф. «Учасники цивільних відносин: новації рекодифікації цивільного (приватного) права України». Харків. Право, 2021. 420 с.*
Kot O. O. Osoby v onovlenomu Tsyvilnomu kodeksi Ukrainy. Materialy KhIKh nauk.-prakt. konf. «Uchasnyky tsyvilnykh vidnosyn: novatsii rekodyfikatsii tsyvilnoho (privatnoho) prava Ukrainy». Kharkiv. Pravo, 2021. 420 s.
5. *Баранов О. А. Інтернет речей і роботи з штучним інтелектом: правова сингулярність або правова визначеність. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного та ІТ права: матеріали III всеукр. наук.-практ. конф. Львів. 2019. 218 с.*
Baranov O. A. Internet rechei i roboty z shtuchnym intelektom: pravova synhuliarnist abo pravova vyznachenist. Aktualni problemy intelektualnoho, informatsiinoho ta IT prava: materialy III vseukr. nauk.-prakt. konf. Lviv. 2019. 218 s.
6. *Мічурін Є. О. Правова природа штучного інтелекту. Форум права. 2020. № 5. С. 67–75.*
Michurin Ye. O. Pravova pryroda shtuchnoho intelektu. Forum prava. 2020. № 5. S. 67–75.

-
7. Костенко О. В. Напрями розвитку права у сфері Інтернет речей (ІОТ) та штучного інтелекту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 3. С. 130–136.
Kostenko O. V. Napriamy rozvytku prava u sferi Internet rechei (IOT) ta shtuchnoho intelektu. Aktualni problemy vitchyznianoї yurysprudentsii. 2021. № 3. S. 130–136.
8. Прилипко Д. Штучний інтелект та авторське право. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 2. С. 15–22.
Prylypko D. Shtuchnyi intelekt ta avtorske pravo. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2021. № 2. S. 15–22.
9. Зеров К. О. Огляд теоретичних підходів щодо правової охорони об'єктів, згенерованих системами штучного інтелекту у сфері авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 6. С. 25–37.
Zerov K. O. Ohliad teoretychnykh pidkhodiv shchodo pravovoi okhorony ob'ektiv, zghenerovanykh systemamy shtuchnoho intelektu u sferi avtorskoho prava i sumizhnykh prav. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2021. № 6. S. 25–37.
10. Невенгловський А. Штучний інтелект з перспективи польського права інтелектуальної власності. *Вибрані питання. Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 5. С. 93–102.
Nievienhlovskyyi A. Shtuchnyi intelekt z perspektyvy polskoho prava intelektualnoi vlasnosti. Vybrani pytannia. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2022. № 5. S. 93–102.
11. Штефан А. С. Об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (штучним інтелектом) без безпосередньої участі людини: перший світовий досвід правової охорони. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 75–85.
Shtefan A. S. Obieky, zghenerovani kompiuternoїu prohramoїu (shtuchnym intelektom) bez bezposerednoi uchasti liudyny: pershyi svitovyi dosvid pravovoi okhorony. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2023. № 1–2. S. 75–85.
12. Андросчук Г. О. Тенденції розвитку штучного інтелекту: економіко-правовий аспект. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 3. С. 84–101.
Androshchuk H. O. Tendentsii rozvytku shtuchnoho intelektu: ekonomiko-pravovyi aspekt. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2019. № 3. S. 84–101.

Oleksandr Doroshenko

Ph.D. (Law), judicial expert, the director of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Leonid Tarasenko

Ph.D. (Law), Associate Professor, associate professor of the Department of intellectual property, information and corporate law of the Faculty of Law of Ivan Franko National University of Lviv

The sui generis right to non-original objects generated by a computer program: novelties of legal regulation

The article considers novel legal regulations regarding non-original objects generated by a computer program. It was established that at the level of the law, legal certainty was introduced regarding the legal regime of these objects: the concept and characteristics of a non-original object, generated by a computer program, subjects of property rights, the scope of such rights, their validity period, the possibility of transfer (alienation) were defined) of these rights, as well as an opportunity to properly protect such rights. The signs of a non-original object generated by a computer program are defined: difference from already existing similar objects; creation of an object solely as a

result of the operation of a computer program without direct human participation. It has been proven that the independent legal personality of artificial intelligence is highly debatable, and this concept goes far beyond the boundaries of intellectual property law. It is justified that giving artificial intelligence an independent legal personality as of today is a hasty step, therefore the approach reflected in the law deserves attention. It is substantiated that the legal regime of an object that is non-original and that is generated by a computer program is very similar to the legal regime of a work as an object of copyright, which enables the relevant subjects to exercise and protect the rights to these objects. It was established that as a result of the creation of a non-original object generated by a computer program, personal non-property rights do not arise at all, and property rights belong to the owner of the property rights to the computer program that generated such an object. It has been proven that the property rights to a non-original object are in fact identical to the property rights of the author (other subjects of property copyright), the scope of which is determined by Article 12 of the Copyright Law.

It is established that when creating a non-original object generated by a computer program, one should observe the property rights to other non-original objects generated by a computer program, which are used in the process of generating a new non-original object; to objects of copyright and/or related rights that were used in the process of generating such non-original object.

Keywords: copyright, sui generis, non-original object, computer program, forensic examination

Подано / Submitted: 05.05.2023

Прийнято до публікації / Accepted: 08.05.2023